

LA INFLUÈNCIA INTEL·LECTUAL I PROFESSIONAL DE PUIG I CADAVALCH EN L'ARQUITECTE JOSEP DANÉS

JOAQUIM M. PUIGVERT I SOLÀ
Universitat de Girona

RESUM

L'arquitecte Josep Danés (1891-1955) va mantenir diversos contactes amb Puig i Cadafalch al llarg de la seva vida. Des d'un punt de vista professional, va fer de delineant en el seu despatx durant la seva etapa d'estudiant i el 1934 va tenir contactes amb ell amb motiu de l'encàrrec que va rebre de restaurar el campanar romànic de Santa Cecília de Molló. Les influències intel·lectuals de Puig i Cadafalch en Danés foren múltiples: en la seva etapa juvenil va estar molt influenciat per la interpretació sobre els orígens romans de la masia; i durant tota la seva vida pels seus estudis sobre el romànic i la seva manera de restaurar els monuments. Els dos participaren activament de l'excursionisme científic i de l'ideari del catalanisme conservador.

PARAULES CLAU: Josep Danés, Puig i Cadafalch, arquitectura, restauració

ABSTRACT

The architect Josep Danés (1891-1955) was in contact with Puig i Cadafalch on various occasions throughout his life. From a professional point of view, he was a draughtsman in his office during his time as a student and in 1934, he stayed in contact him regarding the work he had been commissioned to do for the restoration of the Romanesque bell-tower of Santa Cecília de Molló. The intellectual influences of Puig i Cadafalch on Danés were many: during his youth, he

Lambard. Estudis d'art medieval
Vol. XXVII (2016-2018), p. 23-36
ISSN: 0214-4573

was greatly influenced by the interpretation of the Roman origins of the traditional farmhouse; and throughout his whole life by his studies on Romanesque architecture and his methods of restoring monuments. Both would actively participate in scientific excursions and the ideas of the conservative Catalanism.

KEYWORDS: Josep Danés, Puig i Cadafalch, Architecture, Restoration

Qui signa aquestes ratlles va publicar el 2008 el llibre *Josep Danés i Torras. Noucentisme i regionalisme arquitectònics*;¹ a mesura que anava avançant en la recerca que va donar lloc al llibre es va poder constatar que l'arquitecte Josep Danés va mantenir al llarg de la seva vida diversos contactes amb Puig i Cadafalch. La commemoració del centenari del naixement de l'arquitecte mataroní, s'haurà de convenir, és una molt bona oportunitat per aprofundir i repensar les influències intel·lectuals i professionals de Puig i Cadafalch en Josep Danés.

Les relacions de Josep Danés (1891-1955) amb Josep Puig i Cadafalch (1867-1956) varen ser, ben mirat, el tipus de relacions que molt sovint es produeixen entre els deixebles i els seus mestres; relacions respectuoses, sí, però un xic distants i desiguals, amb més complicitats intel·lectuals que no pas personals. El mestratge de Puig i Cadafalch vers Danés va ser de caràcter informal, perquè no es va produir a l'aula. S'haurà de convenir que un arquitecte format a la Catalunya de la segona dècada del segle XX podia rebre influències més enllà de l'Escola Superior d'Arquitectura, en la mesura que hi havia (possiblement més abans que ara?) altres «universitats» o «escoles d'arquitectura» paral·leles i informals: marcs associatius, lectures de llibres, premsa professional, cercles familiars i d'amistats.² Aquestes influències de les «altres escoles» ja podien començar a registrar-se, ben d'hora des de l'inici dels estudis (quan es començaven a prefigurar els interessos que després es desenvoluparan al llarg de la vida professional) i, és clar, podien continuar (encara més intensificades, potser) un cop acabats els estudis. Perquè no podem oblidar, amb Pere Benavent, que «ni a les escoles d'arquitectura no es fan els arquitectes ni a les facultats de medicina es fan els metges»; per a ell, a les escoles només oferien una atmosfera on iniciar-se, però no serà fins a «eixir de l'escola o de la facultat, en posar-se en contacte amb el cos viu de la professió, i només fins llavors, esdevindran arquitectes o metges».³ El mestratge de Josep Puig i Cadafalch vers Josep Danés es produí abans i després d'acabar la carrera.

Aquest tipus de relacions que hem qualificat de distants i desiguals, en bona part s'expliquen per la diferència generacional i d'edat. Puig i Cadafalch va obtenir el títol d'arquitecte el 1891 (any precisament en què va néixer Josep Danés a Olot,

¹ Joaquim M. PUIGVERT, *Josep Danés i Torras. Noucentisme i regionalisme arquitectònics*, Barcelona, 2008.

² Ramon GRAUS, *Modernització tècnica i arquitectònica a Catalunya, 1903-1929*, Universitat Politècnica de Catalunya, 2012, p. IX-X.

³ Pere BENAVENT, *L'arquitecte i l'home, inseparables*, Barcelona, 1936, p. 16.

al si d'una família de professionals liberals). Quan Josep Danés obtingué el títol, el 1917 (ara fa justament també cent anys), Puig i Cadafalch estava en plena maduresa professional (tenia 50 anys) i feia 26 anys que exercia professionalment d'arquitecte, al marge dels seus compromisos polítics (any en què esdevé President de la Mancomunitat, a la mort de Prat de la Riba). Es portaven 24 anys de diferència, que no són pocs.

I malgrat això, la influència de Puig en els arquitectes de l'anomenada segona generació d'arquitectes noucentistes (de la qual Danés en formaria part) va ser més que notable. Tal com ha dit Raquel Lacuesta: «L'omnipresència de Puig com a arquitecte, com a polític, com a historiador i arqueòleg, o com a fundador o soci de bon nombre d'associacions culturals i científiques (en són exemples el Centre Excursionista i l'Institut d'Estudis Catalans), havia de marcar, per força, la formació i la trajectòria dels arquitectes més joves en els terrenys intel·lectual, arquitectònic, històric, científic i metodològic».⁴ Val la pena, doncs, resseguir l'ombra allargada de Puig i Cadafalch en la generació de joves arquitectes.

Ens consta que Danés, quan era estudiant, per tal d'ajudar a finançar-se els estudis, va fer de delineant en alguns despatxos: bàsicament el de Bernat Pejoan, però també realitzà algunes tasques per a Antoni Gaudí i Puig i Cadafalch, tal com ho deixà anotat en el seu dietari el 1915.⁵ Foren aquests els seus primers contactes personals. Danés sabia prou bé que Puig era un home influent. Quan el 1917 es volia presentar a la plaça d'arquitecte del ministeri d'Hisenda a Barcelona (tot just acabada la carrera), entre d'altres recomanacions va buscar la de Puig i Cadafalch

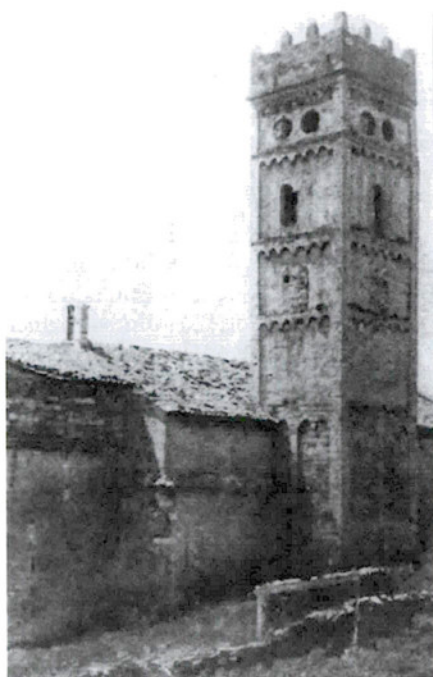

FIGURA 1: El campanar romànic de Molló abans de la seva restauració, en una postal d'abans de la Guerra Civil. Col·lecció particular.

⁴ Raquel LACUESTA, «El procés de renovació de l'arquitectura andorrana (segles XIX i XX)», *Revista de Catalunya*, núm. 209 (2005), p. 50.

⁵ J. M. PUIGVERT, *Josep Danés i Torras. Noucentisme...*, p. 27.

a través de Joan Danés, cosí de Danés i col·laborador de Puig en la restauració del monestir de Sant Joan de les Abadesses; l'arquitecte de Mataró, tanmateix, li va fer saber que la plaça a la qual aspirava «no li semblava massa bona».⁶

En bona part, les dues trajectòries són paral·leles, amb algunes diferències. Vegem-ho. Com a arquitectes, si Puig i Cadafalch evolucionà del modernisme al noucentisme (fent de pont), l'arquitectura de Danés va ser plenament i hegemònicament noucentista, destacant pel retorn al llenguatge clàssic (com es veu a l'església barcelonina de La Bonanova), per la reinterpretació de l'arquitectura tradicional rural (la masia Mariona a Mosqueroles, el Xalet de La Molina, el complex del santuari de Núria) feta des de la voluntat d'integrar l'arquitectura en el paisatge (*genius loci*), seguint els principis del regionalisme arquitectònic, i per un cert flirteig amb l'*art déco* (el temple dels Àngels a Barcelona).

Com a catalanistes, els dos participen del catalanisme conservador. En Puig es va comprometre políticament en molt major grau, no endebades seria militant de la Lliga, en serà regidor i diputat (en el context de la Solidaritat Catalana) i president de la Mancomunitat de 1917 a 1923. El catalanisme de Danés va ser més estrictament cultural, tot i que el sabem també simpatitzant de la Lliga de Cambó. Els dos seran molt propers al catolicisme, com mostren els vincles de Danés amb la Lliga de la Mare de Déu de Montserrat o els lligams estrets de Puig amb el monestir de Montserrat.⁷

Arquitectes excursionistes

Els dos participaran activament de l'excursionisme científic i cultural, exercint responsabilitats dins el Centre Excursionista de Catalunya, ocupant-ne càrrecs. Puig i Cadafalch seria vocal de la Junta del CEC el 1888 i Josep Danés seria vocal (1911), secretari (1913) i president (1917) de la secció d'arquitectura i vicepresident de l'entitat durant els anys 1935-1939.⁸ De la importància de l'excursionisme científic Puig i Cadafalch se'n faria ressò el 1909 en el mateix pròleg de *L'arquitectura romànica a Catalunya* (primer volum, 1909), tot destacant amb afirmacions prou eloqüents el caràcter summament polièdric del moviment: «Les nostres societats d'excursions vingueren a ésser [afirmava Puig i Cadafalch] una cosa per l'estil, associacions arqueològiques, associacions alpinistes, associacions de viatges, amb una mica d'associació de propaganda política i amb un xic d'associació per a la fecunda acció social del complex moviment catalanista. Llurs primeres sortides amaguen l'entusiasme jove sota unes apariències parlamentàries asseguts al vagó, el president obra la sessió i es llegeix una acta; la sessió se suspèn

⁶ J. M. PUIGVERT, *Josep Danés i Torras. Noucentisme...*, p. 53.

⁷ Josep de C. LAPLANA, *Montserrat. Mil anys d'art i d'història*, Manresa, 2001, p. 189-209.

⁸ Josep IGLÉSIES, «Historia de l'excursionisme», a *Enciclopèdia de l'Excursionisme*, vol. I, Barcelona, 1964, p. 98; J. M. PUIGVERT, *Josep Danés i Torras. Noucentisme...*, p. 30.